

TALABALARDA IJTIMOY MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHGA OID KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION TA'LIM MUHITI BERADIGAN NATIJALAR

Dilnoza Furqatovna Xalilova

Nizomiy nomidagi TDPU Maktabgacha ta'lim fakulteti
Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrası o'qituvchisi

ANNOTATSIYA:

Bugungi zamonaviy ta'lim jarayonlarida innovatsion ta'lim muhitini yaratish va undan unumli foydalanish eng dolzarb mavzulardandir. Shuni inobatga olgan holda, mazkur maqolada talabalarda ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishga oid kasbiy kompetentligini takomillashtirishda innovatsion ta'lim muhiti beradigan natijalar to'g'risida fikr-mulohaza yuritiladi.

KALIT SO'Z VA IBORALAR: Zamonaviy ta'lim jarayonlari, innovatsion ta'lim, talaba, kasbiy kompetentlik, ijodiy fikrlash, o'qituvchi, pedagogik jarayon, innovatsion jarayonlar.

АБСТРАКТНЫЙ:

Создание инновационной образовательной среды и эффективное ее использование является одной из актуальных тем современных образовательных процессов. С учетом этого в данной статье рассматриваются результаты инновационной образовательной среды в повышении профессиональной компетентности студентов в развитии их социальных отношений.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА И ФРАЗЫ: Современные образовательные процессы, инновационное образование, студент, профессиональная компетентность, творческое мышление, педагог, педагогический процесс, инновационные процессы.

ABSTRACT:

Creation of an innovative educational environment and effective use of it is one of the most urgent topics in today's modern educational processes. Taking this into account, this article discusses the results of an innovative educational environment in improving the professional competence of students in the development of their social relations.

<https://conferencea.org>

KEY WORDS AND PHRASES: Modern educational processes, innovative education, student, professional competence, creative thinking, teacher, pedagogical process, innovative processes.

Ilm-fan, texnika, ishlab chiqarish va texnologiyaning jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalarida taraqqiyotning yangi istiqbollarini ochib berdi. Insoniyatning davlat va jamiyat qurilishiga doir asriy tajribalari ijtimoiy munosabatlarni yangicha yondashuvlar asosida tartibga solish borasidagi ilg'or yondashuvlarning qaror toptirilishiga olib keldi. Bu esa o'z navbatida barcha sohalarda tobora rivojlanib borayotgan innovatsion muhitni ta'lim sohasida ham o'rnini topishiga sabab bo'ldi. Ya'ni innovatsion ta'lim muhiti bugungi zamonaviy ta'lim jarayonlarining eng muhim va ajralmas bo'lagiga aylanib ulgurdi. Ayni shu xususida quyida atroflicha fikr-mulohaza yuritish joiz deb topildi.

Mustaqil O'zbekiston jamiyati rivojlanishining hozirgi bosqichi texnologiyaning tez o'zgarishi bilan tavsiflanadi, bu doimiy yangilanishni o'z ichiga olgan yangi ta'lim tizimining shakllanishiga olib keladi. Uzlüksiz ta'limni amalga oshirishning muvaffaqiyati ta'lim tizimining barcha sub'yektlari raqobatbardoshlikni saqlab qolish qobiliyatiga bog'liq bo'lib, uning eng muhim shartlari faollik, tashabbuskorlik, ijodiy fikrlash va nostandart yechimlarni topish qobiliyati kabi shaxsiy xususiyatlardir. Shu sababli, bugun respublikada ta'limni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlaridan biri bu kasbiy mahoratni oshirish, ilg'or tajribalarni tarqatish va innovatsion ta'lim muhitini yaratishdir. Bugungi kunda O'zbekistonda ta'lim faol va harakatchan o'qituvchi va tarbiyachiga qaratilgan bo'lib, u tashabbus ko'rsatadigan, o'z kasbiy maqsadlarini aniq biladigan, har qanday yangilikka ochiq va innovatsiyalarga optimistdir. Aynan shunday o'qituvchi va tarbiyachini tarbiyalash hamda pedagogik faoliyatga tayyorlash bugungi kunda muhim vazifalardandir. Bu muhim vazifani amalga oshirishda innovatsion ta'lim muhiti eng ahamiyatlidir.

Talabani kasbiy malakasini rivojlantirish muammosi ko'plab faylasuflar, pedagoglar va psixologlar tomonidan o'rganilgan. Kasbiy kompetentsiyani shakllantirish va rivojlantirish masalalari ko'pgina jahon olimlari — V.A.Adolf, T.G.Brazhe, E.F.Zeera, I.A.Zimney, N.V.Kuzmina, M.I.Lukyanova, A.K.Markova, A.M.Novikov, G.S.Trofimova, G.Bernxard, V.Blum, X.Markus, R.Sterner va boshqalarning asarlarida ko'rib chiqilgan.

Kasbiy kompetensiya alohida ahamiyatga ega, chunki ta'lim tizimi hozirgi vaqtda sezilarli innovatsion o'zgarishlar bilan ajralib turadi. Hozirgi sharoitda bo'lajak tarbiyachi yoki o'qituvchi muvaffaqiyatli va talabchan bo'lishi uchun har qanday o'zgarishlarga tayyor bo'lishi, yangi sharoitlarga tez va samarali moslasha olishi, professional bo'lish istagini namoyon qilishi, bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab turishi, intilishi joiz. O'z-

<https://conferencea.org>

o'zini rivojlantirish uchun, noaniqlik uchun bag'rikenglik ko'rsatish, xavf-xatarga tayyor bo'lish, ya'ni professional darajada malakali bo'lish xususiyatlarini egallashi darkor.

Biroq, ijtimoiy amaliyot shuni ko'rsatadiki, bu xususiyatlar hamma o'qituvchilar tomonidan shakllantirilmaydi. Aksincha, ularning katta qismi tez o'zgaruvchan ijtimoiy, iqtisodiy, kasbiy sharoitlarga moslashishda katta qiyinchiliklarni boshdan kechiradi, keyin esa kasbiy kompetensiyaning yetishmasligi shaxsning jiddiy ijtimoiy-psixologik muammolarini keltirib chiqarishi mumkin - ichki norozilikdan ijtimoiy qarama-qarshilik va tajovuzga qadar. Shu boisdan ham innovatsion ta'lim muhiti bo'lajak tarbiyachi yoki o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivoj toptirishda juda ahamiyati ortadi.

Innovatsion ta'limni va ushbu ta'lim jarayonlarinig markazida turuvchi talabalarning ijtimoiy munosabatlarini rivojlantirishga oid kasbiy kompetentligini takomillashtirish, rivojlantirish muvaffaqiyati, o'z navbatida, ko'p jihatdan ta'lim sohasida ishlaydigan professional kadrlarning innovatsion rejimda ishlashga tayyorligi, moslashuvchan, o'z kasbiy faoliyatida jamiyat va shaxsning doimiy o'zgaruvchan ehtiyojlariga tezkor javob bera olishiga bog'liq. Shu sababli, bugungi kunda Oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish O'zbekiston ta'limini isloh qilishning eng muhim shartlaridan biriga aylanmoqda.

Shu munosabat bilan talabalarda ijtimoiy munosabatlarini rivojlantirishga oid kasbiy kompetentligini rivojlantirishga yordam beradigan, ta'lim sifatini oshirishga va barcha talabalar o'rtasida ijobiy munosabatlarni shakllantirishga hissa qo'shadigan psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash dasturini ishlab chiqish ta'lim jarayonining ishtirokchilari uchun muhim ahamiyatga ega.

Ayni paytda O'zbekiston ta'lim tizimi sezilarli o'zgarishlar bilan ajralib turadi, buning natijasida, birinchi navbatda, innovatsion jarayonlar faollashib borayotganiga guvoh bo'lish mumkin.

Maqolada taqdim etilgan muammo doirasida ta'lim muhiti sharoitlari, xususan, uning innovatsion tabiati bilan bog'liq holda kasbiy kompetensiya tushunchasi va tuzilishini aniqlashtirish muhimdir.

Ta'lim sohasidagi innovatsion faoliyat butun dunyoda XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab tobora ko'proq ahamiyat kasb eta boshladi. Bu postindustrial jamiyatga o'tish davrida ta'limda aniq paydo bo'lgan inqirozli hodisalarni, shuningdek, dastlab iqtisodiyotda shakllangan umumiy tendensiyani bartaraf etish zarurati bilan bog'liq edi. Shuning uchun innovatsiya, innovatsion faoliyat, innovatsion muhitning mohiyatini tushunish uchun ushbu hodisani iqtisodiy tushunishni hisobga olish muhimdir.

Innovatsion faoliyat, innovatsion muhit, innovatsiya kabilarning birinchi eng to'liq tavsifi bilan bog'liq jarayonlar 1911-yillarga borib taqaladi hamda bunda eng avval, amerikalik iqtisodchi

<https://conferencea.org>

I.Shumpeter nomini tilga olish lozim. Chunki iqtisodchi tomonidan ushbu atamalar joriy etilgan va biroz vaqt o'tgach, 1930-yillarda I.Shumpeter va G.Mensh «innovatsiya» atamasini ilmiy muomalaga kiritadilar.

Zamonaviy jamiyatda innovatsiyalar nafaqat iqtisodiyotning mavjud bo'lishining sharti, uni odamlar uchun ishlaydigan ijtimoiy yo'naltirilgan iqtisodiyotga aylantiribgina qolmay, balki boshqariladigan ijtimoiy rivojlanishning eng muhim universal omiliga ham aylanmoqda.

Xulosa sifatida aytish kerakki, innovatsion faoliyatning asosiy funksiyalariga pedagogik jarayonning tarkibiy qismlarini o'zgartirish ham taalluqli bo'lib, ta'limning mazmuni, maqsadlari, mazmuni, shakllari, usullari, texnologiyalari, o'quv qurollari, boshqaruv tizimlari va boshqalarni tarkibida aks ettiradi. Shu bilan birga, deyarli barcha tadqiqotchilar barcha-barcha turdagi izlanishlarni innovatsion deb hisoblash mumkin emas, degan fikrga qo'shiladilar, chunki innovatsiyalar maqsadli, mazmunli o'zgarishlardir. Aynan shu o'zgarishlarni nazardan chetda qoldirmay, talabalarda ijtimoiy munosabatlarini rivojlantirishga oid kasbiy kompetentligini takomillashtirishda innovatsion ta'lim muhitining o'rni beqiyos ekanligini ko'rish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdujalilova, S. A., & Qorayev, S. B. (2020). The Role Of Pedagogical Technologies In The Formation Of Students' Scientific Outlook. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(03), 2020.
2. Xalilova Dilnoza Furqatovna. Bo'lajak tarbiyachilarning pedagogik faoliyatiga kreativ yondashuv. "PEDAGOGS" international research journal ISSN: 2181 4027 _SJIF : 4.995 / www.pedagoglar.uz Volume - 7, Issue- 1, April -2022 166.
3. Xalilova Dilnoza Furqatovna; Normamatova Yulduz Farhod qizi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlash. *Science and innovation international scientific journal volume 1 issue 8 uif-2022: 8.2 | issn: 2181-3337*.
4. Xalilova Dilnoza Furqatovna; M.S.Nabixo'jayeva. Hozirgi zamon an'anaviy ta'limiga innovatsion yondashuv. "Maktabgacha ta'lim: xalqaro tajribalar va zamonaviy yondashuvlar" 10.05.2022. 543-446 bet .
5. Сатторова, Х. (2015). Методическая подготовка студентов к обучению интегрированному курсу «Окружающий мир». *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (3-2), 164-167.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 28 ноябрдаги "Ўзбекистон Республикасида миллий маданиятни янада ривожлантириш концепциясини тасдиqlаш тўғрисида"ги ПҚ-4038-сонли Қарори.
7. Тилакова, М., & Қораев, С. (2020). Ўқувчилар креативлик қобилиятларини ривожлантириш бўйича тавсиялар. *Academic Research in Educational Sciences*, 1 (4), 184-189.